

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Seppänen, S. (2020) Haavahoidon osaaminen nyt ja tulevaisuudessa. Haava, 70-72.

Haavahoidon osaaminen nyt ja tulevaisuudessa

SALLA SEPPÄNEN
Kunniapuheenjohtaja SHHY
Korkeakouluyksikön johtaja,
Laurea-ammattikorkeakoulu

SUOMEN HAAVAHOITOYHDISTYS on 25 toimintavuotensa aikana aktiivisesti hakenut ratkaisuja ammattilaisten haavahoidon osaamisen kehittämiseen mm. järjestämällä alueellisia koulutuksia ja valtakunnallisia koulutuspäiviä sekä julkaisemalla Haava-lehteä. Vaikuttavin haavahoidon osaamisen kehittämisen teko on ollut haavahoitajan osaamisen kriteerien määrittely ja Haavahoitaja-nimikkeen auktorisointi. Sairaanhoitajatutkinnon suorittanut voi hakea Suomen Haavahoitoyhdistys ry:ltä oman haavahoidon osaamisensa arviointia ja saada osaamisestaan tunnustuksen, auktorisoinnin, jota arvostetaan työelämässä. Auktorisoidun haavahoitajan osaamisen perustana on syventävää haavahoidon osaamista tuottava täydennyskoulutus, laajuudeltaan vähintään 30 opintopistettä ja työkokemus. Haavahoidon osaamisensa hakija tekee näkyväksi portfolion kautta arvioiden omaa osaamistaan suhteessa asetettuihin kriteereihin. Lisäksi hakijan haavahoidon osaamista arvioi ja lausuu hänen esimiehensä tai lääkäri-työpari. Auktorisoinnin edellytyksenä on kliinisen haavahoitotyön kokemus, joka tarkoittaa välittömässä potilaan hoidossa tehtävää päätöksentekoa, vastuuta ja hoidon toteuttamista.

Osaamisen ennakointi

Haavahoidon osaamisen kehittäminen on sidoksissa koulutusjärjestelmäämme, sillä se luo puitteet, joissa osaamista voidaan kehittää ja tehdä näkyväksi. Viime vuosina on Suomessa tehty suunnitelmallista osaamisen ennakointia Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa ja Opetushallituksen koordinoimassa osaamisen ennakointifoorumissa, jossa on tuotu koulutuksen ja työelämän eri osapuolet yhteiseen vuoropuheluun tulevai-

suudesta sekä tuottamaan, analysoimaan ja levittämään ennakointitietoa. Foorumi on nostanut tuottamansa ennakointitiedon pohjalta esille koulutuksen ja osaamisen kehittämistarpeita. (OPH 2019a).

Ennakointityössä on ollut mukana laajasti työelämän ja järjestöjen edustus sekä eri koulutusasteet ammatillisesta toisen asteen koulutuksesta ammattikorkeakouluihin ja tiedekorkeakouluihin. Ennakointityö on jaettu toimialakohtaisiin ryhmiin, joissa on tarkasteltu alan osaamisen tarvetta suhteessa väestön ikärakenteen muutoksiin, alan työvoiman poistumaan, teknologian kehittymiseen, palvelujen saatavuuteen, kustannuksiin ja vaikutavuuteen. Tämän ennakointitiedon pohjalta on arvioitu ammattialoittain merkitykseltään kasvavia ja tärkeimpiä osaamisalueita vuonna 2035. Sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialojen kasvavina osaamistarpeina on tunnistettu ajanhallintataidot, paineensietokyky, reagointikyky, ongelmanratkaisutaidot ja itseohjautuvuus. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla kasvaa erityisesti monikulttuurisuus- ja suvaitsevaisuustaitojen merkitys, joiden tarve kasvaa niin työyhteisön sisällä kuin asiakkaiden kanssa työskennellessä. Terveyspalveluiden toimialalla korostuu vahvasti eettinen osaaminen, koska yhteiskunnan muutos lisää eettisiä ongelmia linkitettyinä esimerkiksi monikulttuurisuuteen ja geeniteknologiaan. Sen sijaan fyysisen vahvuuden ja sorminäppäryyden merkitys vähenee. (Leveälähti ym. 2019).

Ennakointityöryhmän tuloksiin perustuen on julkaistu osaamisalakortit, joissa kuvataan tulevaisuudessa edellytettävää osaamista. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan johtajien osaamiskortissa tärkeimpinä osaamistarpeina

on nostettu esiin digitaalisuus, hankintaosaaminen, muutosjohtaminen, potilas- ja asiakasturvallisuusosaaminen, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslähtöisten palvelutuotannon ohjaamis- ja kehittämisosaaminen, tiedonhaku ja tietojohdaminen sekä verkosto-, kumppannuus- ja sidosryhmäosaaminen. (OPH 2019b).

Lisäksi SoteHy-ryhmä on julkaissut suosituksen sosiaali-, terveys- ja hyvinvointialan palveluntuottajien henkilöstön toimintakykyosaamisen vahvistamisesta sekä näiden ammattialojen koulutuspalveluiden tuottajien toimintakykyosaamisen tarjonnan kehittämistä. Suositus osoitettiin keskeisille ministeriöille ja koulutuksen päättäjille. (OPH 2019c).

Osaamisen ennakointifoorumin työ päättyi tänä vuonna, mutta sille on esitetty jatkoa. Perusteluna on, että koulutuspoliittisen päätöksen tueksi tarvitaan työelämän ja koulutuksen vuoropuhelua käytössä olevien ennakointitietojen kuten työllisyyden, alalta poistuvien määrän, maahanmuuton, väestön ikääntymisen ja sairastuvuuden tilastotietojen tulkinnessa eri alojen osaamisen tunnistamiseksi.

Ulkomaisen työvoiman tarve

Eläkevakuuttaja KEVA:n mukaan noin kolmannes kuntien palveluksessa olevista lähihoitajista ja neljännes sairaanhoitajista eläköityy seuraavan vuosikymmenen aikana. Sairaanhoitajaliiton (2020) kyselyn mukaan yli puolet sairaanhoitajista on pohtinut alan vaihtoa, alle 35-vuotiaista jopa 73%. Samaan aikaan suomalaisten nuorten määrä vähenee, jolloin ulkomaisen työvoiman tarve on ilmeinen. Tarkasteluun tulevat kansainväliset tutkinto-ohjelmat, osaamisen tunnistaminen

ja EU- ja ETA-maiden ulkopuolella koulutettujen työmarkkinakelpoisuus. Keskustelussa on ulkomaisten opiskelijoiden suomen/ruotsin kielitaitovaatimus ja sen alakohtainen räätälöinti osaksi koulutusta niin, että kielitaito on valmistumisvaiheessa riittävä.

Käynnistymässä on OKM:n rahoittamana Kaksikielisen sairaanhoitajatutkinnon kehittäminen. Kehittämistyötä koordinoi Metropolia Ammattikorkeakoulu yhdessä Tampereen ammattikorkeakoulun kanssa ja mukana on kaikkiaan 16 sairaanhoitajia kouluttavaa ammattikorkeakoulua. Työskentely käynnistyy tammi-kuussa 2021.

Jatkuva oppiminen

Tarve osaavasta työvoimasta on suuri, ja samaan aikaan myös tarve työssä olevien osaamisen uudistamisesta on nopeaa. Tämän vuoksi tutkintokoulutuksen rinnalle on tullut tarve kehittää uudenlaisia tapoja tuottaa ja uudistaa työelämässä toimivien osaamista. Ratkaisuksi haetaan jatkuvaa oppimista, joka koulutuspoliittisissa linjauksissa keskittyy erityisesti työikäisen väestön joustavaan ja monipuoliseen osaamisen kehittämiseen korostaen koulutuksen ja työelämän yhteistyötä eli ns. koulutuksen ja työelämän liittoa. Jatkuva oppiminen mahdollistaa sen, että oppimista voi tapahtua joustavasti, yhdistäen formaalia koulutusta ja ei-formaalista oppimista esimerkiksi työssä. Osaamisen tunnistaminen, näyttö ja hyväksiluku painottuvat.

Uusia osaamiskokonaisuuksia rakennetaan ammattikorkeakouluissa yhdistelemällä eri tutkinto-ohjelmien ja alojen osaamista ns. diplomikoulutuksiin, joihin kootaan eri tutkinto-ohjelmista opintoja. Diplomikoulutusten kautta voidaan lisätä tarvittavaa osaamista. Esimerkkinä tästä vammaistyön diplomikoulutus, jossa on yhdistetty sosionomin, sairaanhoitajan, fysioterapeutin ja musiikkipedagogin osaamista.

Tulevaisuudessa yhdistetään myös eri koulutusasteiden osaamista, esim. diabeetikon jalkaongelmien ehkäisyyn ja hoitoon voitaisiin yhdistää

jalkojenhoitajan, sairaanhoitajan, lääkärin, apuvälineteknikon ja diplomi-insinöörin osaamista. Nämä koulutukset eivät tuota tutkintoa vaan uudenlaista osaamista, joka on hyväksiluettavissa eri tutkintoihin. Voi olla, että pitkällä aikajänteellä osaamisen uudenlaisista yhdistämisistä muodostuu uusia tutkintonimikkeitä.

Käynnissä olevassa jatkuvan oppimisen uudistuksessa huomioidaan koulutuspolun osalta hyvin moninaisesti siinä vaikuttavat tekijät, kuten koulutuksen tarjonta ja rahoitus, sosiaaliturva, muutosturva, työttömyysturva, omaehtoinen ja työvoimapoliittinen koulutus sekä osaamisen tunnistamisen niveltäminen uuteen kehitettävään järjestelmään. Työskentelyn tahti on nopea ja jatkuvan oppimisen linjaukset ja tiekartta on luvattu julkaista jo joulukuussa 2020. Lisäksi jatkuvaa oppimista koordinoimaan ja ohjaamaan ollaan suunnittelemassa jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta, jonka valmisteluryhmä nimetään 11/2020, ja tavoitteena on, että palvelukeskus aloittaisi toimintansa jo vuonna 2021. (OKM 2019).

Tutkintojen osaamisen harmonisointi

Terveydenhuollossa on selkeä tarve harmonisoida tutkintojen tuottamaa osaamista. Esimerkiksi lääketieteen koulutuksessa on määritelty valtakunnalliset osaamiset, joihin on sitouduttu kaikissa lääketieteen koulutusta toteuttavissa yliopistoissa. Yhteiset osaamistavoitteet, joita on 139, määriteltiin, jotta tiedekunnilla olisi yhteinen näkemys työhön valmistuvan lääkärin taidoista, asenteista ja roolista ja siitä, mitä hänen pitää osata valmistuessaan. (Helsingin yliopiston tiedote 23.10.2020).

Samankaltainen harmonisointi on tehty sairaanhoitajan osaamiseen Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa Yleissairaanhoitajan (180 op) ammatillisen perusosaamisen kehittäminen -hankkeessa, joka päättyi 31.12.2020. Suomessa sairaanhoitaja AMK tutkinto täyttää Euroopan Unionin direktiivin 2013/55/EU edellyttämän yleissairaanhoitajan osaamisen ja

on laajuudeltaan 210 op, mikä on 30 op laajempi kuin mitä direktiivin edellyttää. Suomessa myös terveydenhoitaja AMK, kätilö AMK, ensihoitaja AMK ja sairaanhoitaja (AMK)-diakoniahoitotyö rekisteröityvät sairaanhoitajiksi ja heidän osaamisensa tulee täyttää yleissairaanhoitajan 180 op edellyttämä ydinosaaminen, joka hankkeessa määriteltiin yhteistyössä ammattikorkeakoulujen ja työelämän kanssa. Lisäksi hankkeessa tuotettiin sairaanhoitajan ydinosaamisen arviointimenetelmät ja valtakunnallinen 180 op ydinosaamisen koe. Määritellyt ydinosaamiset ja niiden arviointimalli sekä tuotetut arviointimenetelmät otetaan vaiheittain käyttöön vuoden 2021 aikana kaikissa kahdessakymmenessä sairaanhoitaja kouluttavissa ammattikorkeakouluissa. (Silén-Lipponen & Korhonen 2020).

Haavahoidon osaaminen on yksi osa kliinisen hoitotyön ydinosaamisen tavoitteista ja se on kuvattu seuraavasti: 180 op opiskellut sairaanhoitaja osaa haavan hoidon periaatteet ja osaa soveltaa tietojaan toteuttaessaan kroonisen haavan hoitoa. Osaamisen sisältöalueina on kuvattu ihon rakenne, toiminta ja verenkierto sekä haavan paranemisprosessi, kroonisten haavojen haavatyypit, haavan etiologia ja ennaltaehkäisy, haavan paikallishoito, haavan paraneminen ja sen arviointi. (Silén-Lipponen & Korhonen 2020). Sairaanhoitajan tutkinnon ydinosaamisen tuottama haavahoidon osaaminen on perustasoa. Tutkinnon osaamista täydentävän, valinnaisen 30 op osuuden on mahdollista sisältää haavahoidon syventävää ja laajentavaa osaamista.

Sairaanhoitajan asiantuntijuustyyppin tasot näyttöön perustuvan toiminnan kehittämisessä

Kansallisesti Suomessa on määritelty sairaanhoitajan asiantuntijuus näyttöön perustuvan toiminnan tukirakenteena ja se on julkaistu STM:n raportissa (Sosiaali- ja terveysministeriö Hoitotyön kehittämisen ohjausryhmä 2009, s.60). Sairaanhoitajan asiantun-

tijuustyyppisiä mallissa on neljä: kliinissä hoitotyössä toimivat hoitajat, kliinisesti erikoistuneet hoitajat, kliinisen hoitotyön asiantuntijat ja kliinisen hoitotieteen asiantuntijat. Kliinissä hoitotyössä toimivat hoitajat ovat sairaanhoitaja AMK -tutkinnon suorittaneita yleissairaanhoitajia.

Sairaanhoitajan asiantuntijuustyyppistä kliinisesti erikoistuneilla hoitajilla on vahva osaaminen joltakin hoitotyön erikoisosaamisen alueelta. He osaavat soveltaa erikoisalan tietoa ja heillä on kehittämisosaamista. Lisäksi heillä on hyvä työ- ja toimintayksikön tuntemus työkokemuksen kautta. Haavahoidossa tätä osaamista edustavat auktorisoidut haavahoitajat, joilla on vähintään 30 op laajuinen korkeakoulutasoinen lisäkoulutus haavahoidosta sekä kolmen vuoden kokemus kliinisestä haavahoidosta. (SHHY)

Haavahoito on ollut hoitotyön lisäkoulutuksessa erikoisosaamisen alueena jo vuodesta 1999, ensin erikoistumisopintoina, sitten korkea-asteen oppisopimustyyppisenä koulutuksena, ja vuodesta 2016 lähtien ammatillisena erikoistumiskoulutuksena, ollen koko sosiaali- ja terveysalan ensimmäinen valtakunnallinen erikoistumiskoulutus. Ammattikorkeakouluille syyskuussa 2020 tehdyn kyselyn perusteella voidaan todeta, että Haavahoidon asiantuntija -erikoistumiskoulutuksia on toteutettu kymmenessä ammattikorkeakoulussa, yhteensä 34 toteutusta. Koulutukseen on valittu 716 ammattilaista opiskelemaan. Heistä suurin osa (679) on ollut sairaanhoitajataustaisia. Kyselyn tekohetkellä koulutuksesta valmistuneiden määrä oli 542, ja kolmessa ammattikorkeakoulussa erikoistumiskoulutus oli menossa, joten koulutuksen läpäisy on hyvä. Suomessa tulisi olla myös haavahoidon osaamiseen profiloituneita kliinisen hoitotyön asiantuntijoita ja kliinisen hoitotieteen asiantuntijoita. Kliininen asiantuntija, haavahoito YAMK tuottaa osaajia kliinisen hoitotyön asiantuntijuuteen haavahoidon vahvalla sisällöllisellä osaamisella ja kehittämisosaamisella. Suurin haaste on se, miten saamme Suomeen osaajia

kliinisen hoitotieteen asiantuntijuuteen haavahoidossa, kun edellytyksenä on tohtorin tutkinto yhdistettynä vankkaan haavahoidon kliiniseen osaamiseen. Haavahoidon kliinistä osaamista kehittävä tutkimusta on vähän, joten tässä on meille niin yhdistyksen, työelämän kuin koulutuksen ja tutkimuksen osalta haastetta. Avainkysymys on, miten saada sairaanhoitajia innostumaan haavahoidon tutkimuksesta.

Haavahoidon kehittämisosaaminen

Haavahoidon kehittämisosaamisen merkitys kasvaa tulevaisuudessa potilaan hoitoon osallistuvien eri ammatilisten työssä. Kehittämisosaamisesta tulee painottumaan yhä vahvemmin asiakaslähtöisyys, palvelujen kehittäminen sekä kustannustietoisuus ja hoidon vaikuttavuus. Lisäksi teknologian ja tekoälyn mahdollisuuksien hyödyntäminen on tärkeä osa hoidon ja siihen liittyvän päätöksenteon ke-

hittämistä. Haavahoitoa kehitetään ammattien välisessä yhteistyössä, jossa yhä vahvemmin ovat mukana kolmannen sektorin eri toimijat, potilas ja omaiset, joten vuorovaikutus ja eettinen osaaminen haavahoidon ammattilaisten osaamispakissa tulevat olemaan tarpeen. Tulevaisuudessa haavahoitoa opitaan ja kehitetään haavakeskuksissa, jotka ovat rakenteeltaan osaamisverkostoja. Ne toimivat globaalisti hakien parhaan mahdollisen osaamisen ja kehittämispotentiaalin käyttöönsä. Osaamisen jakaminen kansallisesti ja kansainvälisesti tulee olemaan edellytys vaikuttavalle haavahoidolle.

Suomen Haavanhoitoyhdistys ry:n yhdeksi tavoitteeksi on määritetty edistää haavanhoitoa kehittämis-, tutkimus- ja opetustyötä ja sitä se on menestyksekkäästi tehnytkin, mutta työarkaa vielä riittää. Onnittelut 25-vuotiaalle yhdistykselle ja menetyttä tulevaisuuden haavahoidon osaamisen kehittämiseen. ♦

LÄHTEET

- Helsingin yliopiston tiedote 23.10.2020. Valmistuville lääkäreille ensimmäistä kertaa valtakunnalliset osaamistavoitteet – yhteiset tavoitteet parantavat potilasturvallisuutta <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/terveys/valmistuville-laakareille-ensimmaista-kertaa-valtakunnalliset-osaamistavoitteet-yhteiset-tavoitteet-parantavat-potilasturvallisuutta>
- <https://minedu.fi/jatkuva-oppiminen> luettu 11.11.2020
- OKM 2019. <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM033:00/2019>, luettu 11.11.2020
- OPH 2019a. <https://www.oph.fi/fi/palvelut/osaamisen-ennakointifoorumi-oef>, luettu 11.11.2020
- OPH 2019b. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamiskortit_verkkoversio_5.pdf, luettu 11.11.2020
- OPH 2019c. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/osaamisen-ennakointifoorumi_sotehy-suositus-toimintakykyosaamisesta-2.12.2019.pdf, luettu 11.11.2020
- Leveälähti S, Nieminen J, Nyyssölä V, Kotipelto S (toim.). Osaamisen rakenne 2035. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2019:14.
- Silén -Lipponen M, Korhonen T 2020. Hankkeen tulosten integrointi sairaanhoitajatuokinnon opetussuunnitelmiin ammattikorkeakouluissa valtakunnallisesti.
- Silén-Lipponen M, Korhonen T (toim.). Osaamisen ja arvioinnin yhtenäistäminen sairaanhoitajakoulutuksessa – yleSHarvointi -hanke. Savonia-ammattikorkeakoulun julkaisusarja 5/2020. Kuopio. <https://www.theseus.fi/handle/10024/347289>.
- Sairaanhoitajaliitto 2020. <https://sairaanhoitajat.fi/yli-puolet-sairaanhoitajaliiton-koronakyselyn-vastaajista-miitti-alanvaihtoa-koronapandemian-aikana/>, luettu 16.11.2020
- SHHY. <https://www.shhy.fi/haavahoitaja/auktorisointinimikkeen-ensihakija/>, luettu 19.11.2020
- Sosiaali- ja terveysministeriö Hoitotyön kehittämisen ohjausryhmä Johtamisella vaikuttavuutta ja vetovoimaa hoitotyöhön 2009. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. 2009:18 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2919-7> luettu 11.11.2020.